

Sygn.akt III AUa 388/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 września 2013 r. w B.

sprawy ze skargi T. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2011 roku sygn. akt V U 1332/11

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 lutego 2013 r. sygn.akt V U 2144/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 388/13

UZASADNIENIE

W dniu 21 grudnia 2012 roku T. J. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie V U 1332/11, domagając się uchylecia decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 4 października 2011 roku, na podstawie której wstrzymano jej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Nadto skarżąca wniosła o zasądzenie odsetek za okres od dnia 1 października 2011 roku do chwili wznowienia wypłaty świadczenia. Jako podstawę wznowienia wskazała art. 40¹ k.p.c. Powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132), na podstawie którego stwierdzono niezgodność (w określonym zakresie) art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 roku, Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Sąd Okręgowy w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 6 lutego 2013 roku wznowił postępowanie w sprawie Sądu Okręgowego w Białymstoku V U 1332/11, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w

Białymstoku z dnia 9 grudnia 2011 roku w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 4 października 2011 roku i wznowił T. J. wypłatę emerytury poczynając od dnia 1 października 2011 roku oraz wniosek dotyczący żądania odsetek przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w B..

Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że T. J. nabyła prawo do emerytury od dnia 1 marca 2009 roku. W tej dacie była zatrudniona jako kierownik urzędu stanu cywilnego i zatrudnienie to kontynuowała również w roku 2011. Decyzją organu rentowego z dnia 4 października 2011 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, wstrzymano skarżącej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Organ rentowy wskazał, że wskutek wejścia w życie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany do wstrzymania wypłaty świadczenia z uwagi na nierozwiązanie przez ubezpieczoną stosunku pracy z pracodawcą, u którego była zatrudniona przed nabyciem prawa do emerytury. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie V U 1332/11 oddalono odwołanie T. J. od powyższej decyzji organu rentowego. Wyrok ten jest prawomocny.

Sąd I instancji wskazał, iż stosownie do art. 401⁽¹⁾ k.p.c. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności aktu normatywnego z konstytucją stanowi podstawę wznowienia postępowania. Taki przypadek zachodzi w niniejszej sprawie, bowiem Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższy wyrok został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 roku. Wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie V U 1332/11 został wydany przy zastosowaniu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, który to stanowił, iż do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku) przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 roku. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy stwierdził, iż istnieje podstawa do wznowienia postępowania określona w art. 401⁽¹⁾ k.p.c. Nadto skarżąca T. J. zachowała termin do wniesienia skargi określony w art. 407 § 2 k.p.c. Stosownie natomiast do art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2011 roku - prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Powyższy stan prawny wynikający z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw oraz art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powodował, że emerytura T. J. podlegała zawieszeniu. Odwołując się do obszernego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy uznał, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność przepisu ustawy z Konstytucją jest w zasadzie skuteczny ex tunc, tj. od dnia wejścia w życie zakwestionowanego przepisu, chyba, że co innego wynika z sentencji wyroku. Przyjęcie, że powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywiera skutek ex tunc uzasadniało zmianę zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 4 października 2011 roku poprzez podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w zw. z 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. (pkt I i II sentencji wyroku). W zakresie żądania odsetek Sąd Okręgowy wskazał, iż żądanie to nie było dotychczas przedmiotem decyzji organu rentowego, a zatem nie może być przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, który rozpoznaje odwołanie od decyzji. W tym zakresie koniecznym

jest rozpoznanie zgłoszonego wniosku przez organ rentowy. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy jak w pkt II sentencji wyroku orzekł na podstawie art. 464 § 1 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku. Organ rentowy zarzucił wyrokowi naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) poprzez wznowienie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku, tj. od dnia jej zawieszenia, w sytuacji, gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie od dnia 22 listopada 2012 roku.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wznowienie wypłaty emerytury T. J. od dnia 22 listopada 2012 roku, tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Istota wniesionej apelacji sprowadza się do rozstrzygnięcia, jakie skutki wywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: *ex tunc* czy *ex nunc*, tj. czy przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc od momentu jego uchwalenia, czy dopiero ogłoszenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność w Dzienniku Ustaw.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 roku, Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi poprzez dodanie art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Uznany za niekonstytucyjny (zakresowo) przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nakazywał stosowanie między innymi wprowadzonego art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku - przy czym w stosunku do takich emerytur miał być on stosowany od dnia 1 października 2011 roku.

Skutki zakresowej niekonstytucyjności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od dnia 1 stycznia 2011 roku lub przed dniem 8 stycznia 2009 roku.

Bezspornym w sprawie było, iż skarżąca T. J. należy do kręgu osób, które prawo do emerytury nabyły w okresie od dnia 8 stycznia 2009 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku, kiedy nie było obowiązku rozwiązywania stosunku pracy. Skarżąca prawo do emerytury nabyła od dnia 1 marca 2009 roku. Niewątpliwym jest, że w stosunku do skarżącej zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołuje bezpośrednie skutki prawne, przy czym Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż są to skutki ex tunc. Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc ex tunc, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalania był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa – Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 roku, Nr 78, poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma zatem generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 roku w sprawie o sygn. akt I CSK 379/08, OSNC 2009/12/172, lex numer 531567; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 roku, w sprawie o sygn. akt V CO 43/08, lex numer 564856; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2006 roku, w sprawie o sygn. akt II PK 42/06, lex numer 950622; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2006 roku w sprawie II OSK 1349/05, lex numer 318307; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 roku w sprawie o sygn. akt I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1999 roku w sprawie o sygn. akt II CKN 632/98, lex numer 1231372; wyrok z dnia 7 grudnia 2000 roku w sprawie o sygn. akt III ZP 27/00, III ZP 27/00, OSNP 2001/10/331, lex numer 46059).

W tym miejscu należy również zauważyć, że na tle stanów faktycznych wywołanych utratą mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pojawiły się orzeczenia przyjmujące skutek retroaktywny wyroku Trybunału i wznawiające wypłatę świadczenia za okres od dnia 1 października 2011 roku, a zatem także za okres sprzed utraty mocy przez niekonstytucyjny przepis (por. np. wyroki Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 lutego 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 41/13, lex numer 1280645 oraz z dnia 16 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1079/12, lex numer 1264372).

Podzielając ten kierunek wykładni, Sąd Apelacyjny w Białymstoku na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił.